

III. ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

УДК [37.016:81-028.31]:811.161.2

ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ: ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ І МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Інна Ренчка

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
факультет навчання іноземних громадян,
кафедра мовної підготовки,
вул. Васильківська, 36, кімн. 93, 03022 Київ, Україна
тел.: 044 521 33 01
ел. пошта: irenchka2007@ukr.net*

Розглянуто особливості формування мовної та мовленнєвої компетентності іноземних студентів у процесі вивчення української мови, наведено приклади дидактичних вправ, які доцільно використовувати з цією метою.

Ключові слова: мовна компетентність, мовленнєва компетентність, компетентнісний підхід, лексична, фонетична, граматична та діалогова компетенції.

Актуальним завданням сучасної освіти є реалізація компетентнісного підходу в навчанні, який передбачає спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток ключових компетентностей особистості. У науковій літературі немає чіткого визначення поняття „компетентність”. Так, на думку А. Хуторського, компетентність – це особистісна якість, або сукупність якостей та мінімальний досвід, які вже склалися щодо діяльності в певній галузі; за твердженням Р. Мільруда, – це комплексний особистісний ресурс, який забезпечує можливість ефективного взаємодії з довкіллям у тій чи іншій галузі; українська дослідниця І. Гудзик вважає, що це уміння та знання, необхідні для ефективного виконання дій [9]. Більшість науковців схиляється до думки, що компетентність є результативно-діяльнісною характеристикою освіти, саме вона показує, чи досягнуто того рівня діяльності, який є необхідним і достатнім для успішності в досягненні результату [4: 18].

У теорії та практиці навчання мови виокремлюють мовну та мовленнєву компетентність (О. Бистрова, А. Богуш, Н. Гез, О. Горошкіна, М. Пентилюк, Г. Шелехова) [2: 186]. Термін „мовна компетентність” уперше вжив американський учений Н. Хомський. Увівши це поняття до наукового обігу, він розпочав теоретичне осмислення проблеми в лінгвістичному аспекті. Н. Хомський трактував мовну компетентність як ідеальне знання мовця-слухача про свою мову. У 1972 р. в книзі „Мова й мислення” він писав: „Тепер уже стало... цілком очевидно, що якщо нам судилося коли-небудь зрозуміти, як мова використовується й засвоюється, то ми повинні абстрагувати для окремого й незалежного вивчення певну систему інтелектуальних здатностей, систему знань і переконань, яка розвивається в ранньому дитинстві і у взаємозв'язку з багатьма іншими факторами визначає ті види поведінки, які ми спостерігаємо; якщо ввести формальний термін, то можна сказати, що ми повинні виокремити й вивчати м о в н у к о м п е т е н т н і с т ь, яка лежить в основі

поведінки, але яка не реалізується в поведінці яким-небудь прямим або простим способом”.

Подальша проєкція аналізованого явища не лише на мову, а й на мовця та процеси мовлення зумовила розрізнення понять *мовної* і *мовленнєвої компетентності*. Сьогодні ці поняття ввійшли до державних нормативних документів, здійснено численні дослідження в цій галузі у лінгвістичній, психолінгвістичній, психологічній і педагогічній літературі. Однак, незважаючи на це, автори не дійшли єдиної думки щодо змісту означених понять. Це можна пояснити, з одного боку, науковою парадигмою, в межах якої працює дослідник (наприклад, лінгвістичної чи психолінгвістичної), а з іншого – складністю і суперечливістю самого досліджуваного феномену.

Отже, мовна компетентність – це складне і багатогранне поняття. У широкому сенсі його варто вживати на позначення явища певного рівня обізнаності конкретного суб'єкта чи суб'єктів з ідеальною знаковою системою рідної або іноземної мови. На думку В. Андрієвської, мовна компетентність – це засвоєння та усвідомлення мовних норм, що історично склалися у фонетиці, лексиці, граматиці, орфоєпії, семантиці, стилістиці та адекватне їх застосування в процесі використання певної мови. Це інтегративне явище, що охоплює цілу низку спеціальних здібностей, знань, умінь, навичок, стратегій і тактик мовної поведінки, установок щодо успішного здійснення мовленнєвої діяльності в конкретних умовах спілкування [1]. Іншими словами, мовна компетентність – це теоретичне знання в галузі мови, яке передбачає засвоєння студентом основ науки про мову, знання її системи, володіння способами й навичками якісної діяльності з вивченим мовним матеріалом.

Мовленнєва компетентність пов'язана з мовною і формується на її основі. Такі дослідники, як О. Арцишевська, Л. Кириліна, Г. Копніна, І. Масленников, О. Митрофанова, О. Біляєв, О. Горошкіна, А. Нікітіна, М. Пентилюк та інші, вважають, що мовленнєва компетентність – це практичне володіння мовою, базові вміння і навички послугоування її словниковим запасом, граматичним ладом, дотримання в усних і писемних висловлюваннях мовних норм у процесі комунікації, оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності для сприйняття та породження мовленнєвих висловлювань в життєво важливих ситуаціях спілкування [6; 7]. А. Богуш визначає мовленнєву компетентність як уміння адекватно й доречно практично користуватися мовою в конкретних ситуаціях, використовувати для цього як мовні, так і позамовні й інтонаційні засоби виразності мовлення [3: 17].

Отже, мовленнєву компетентність визначають як практичне володіння всіма видами мовленнєвої діяльності та основами культури усного і писемного мовлення, базовими вміннями і навичками використання мови в різних сферах і ситуаціях спілкування. Мовленнєва компетентність є складовою мовної особистості, показником індивідуальних особливостей людини. Усі ці характеристики позначають здатність людини застосовувати знання мови у процесі спілкування.

Мовна підготовка іноземних громадян полягає у забезпеченні їхніх комунікативних потреб у різних сферах спілкування: науковій (для отримання конкурентоспроможної підготовки за обраним фахом), соціально-культурній (для належної адаптації та повноцінного орієнтування в соціально-культурному середовищі, особистісного культурного розвитку), побутовій (для задоволення потреб повсякденного життя) [5]. Тому зміст мовної підготовки іноземців, які навчаються в українських вищих навчальних закладах, має поєднувати мовний і мовленнєвий складники. **Формування мовної компетентності іноземних студентів у процесі вивчення**

української мови передбачає засвоєння ними системи знань про мову, мовні одиниці і явища, розвиток і вдосконалення орфоепічних, лексичних, граматичних і правописних умінь та навичок. Мовленнєвий змістовий складник, тобто зміст мовної підготовки, спрямованої на **формування мовленнєвої компетентності іноземців**, своєю чергою, передбачає гармонійний розвиток умінь в основних видах мовленнєвої діяльності (аудіюванні, читанні, говорінні, письмі). Це вміння сприймати та розуміти усне й писемне мовлення, самостійно створювати усні й письмові, діалогічні та монологічні висловлювання в різних сферах спілкування (насамперед навчально-професійній), вести діалог з дотриманням вимог мовленнєвого етикету, правильно й доцільно висловлювати свої думки, аналізувати тексти тощо.

Мовна і мовленнєва компетентності тісно пов'язані між собою. Адже самих знань про мову недостатньо для того, щоб нею розмовляти. Щоб розмовляти, мають бути сформовані мовленнєві навички. Але й цього недостатньо для спілкування, оскільки ще треба навчитися користуватися знаннями і навичками для вираження власних думок, для реагування на слова співрозмовників, тобто потрібно виробити вміння. Для цього існує низка комунікативних тренувальних вправ. Наприклад, викладач пояснює, як утворюється форма місцевого відмінка іменників у значенні місця, а потім просить студентів поставити іменники у форму місцевого відмінка: *Київ – у Києві, Україна – в Україні, Китай – у Китаї, пошта – на пошті, стадіон – на стадіоні, гуртожиток – у гуртожитку*. У цьому разі репрезентують і закріплюють знання про місцевий відмінок іменників. Потім викладач пропонує серію вправ для автоматизації цієї форми у мовленні (*Де ви народилися? – У Пекіні, Багдаді, Сеулі, Токіо, Бейруті*). У такий спосіб в особистому контексті виробляють навички її вживання. Наступний етап – формування вміння користуватися цією формою у вільному спілкуванні. Студентам пропонують розіграти ситуації, які потребують вживання місцевого відмінка: *Познайомтеся один з одним. Розкажіть, де ви народилися, жили, навчалися? Де ви зараз живете і навчаєтеся?* Тобто відбувається розширення і поглиблення контексту, перенесення навичок у нові ситуації, вдосконалюється не лише мовна, а й мовленнєва компетентність.

Розглядаючи мовленнєву компетентність, логічно виокремлюють її основні компоненти: лексичну, фонетичну, граматичну та діалогологічну компетенції. Лексична компетенція – наявність у студентів певного запасу слів, здатність до адекватного використання лексем, доречне вживання образних висловів, приказок, прислів'їв, фразеологічних зворотів. Фонетична компетенція – правильна вимова всіх звуків української мови, звукосполучень відповідно до орфоепічних норм, наголосів, володіння інтонаційними засобами виразності мовлення. Граматична компетенція – вживання граматичних форм української мови згідно з законами і нормами граматики. Діалогологічна компетенція – розуміння зв'язного тексту, вміння відповідати на запитання і звертатися із запитаннями, підтримувати та розпочинати розмову, вести діалог, складати розповідь.

Для формування мовленнєвих умінь та навичок застосовують відповідні методи та прийоми. До них насамперед належать мовні та мовленнєві вправи, які передбачають цілеспрямоване, багаторазове повторення певних дій чи операцій. Вони можуть мати характер тренування (мовні вправи) і називатися тренувальними (за зразком, за інструкцією, за завданням без докладних вказівок), підготовчими, первинними, елементарними, або ж характер мовної практики (мовленнєві вправи) і називатися комунікативними, ситуативними, творчими.

Мовні вправи спрямовані на вироблення первинних умінь та навичок користування окремими елементами мови, що вивчається, а їхньою метою є підготовка студента до подальшої мовленнєвої діяльності. Особливу увагу варто приділяти добору мовного матеріалу. Граматичні і лексичні явища мають повторюватися у текстовому матеріалі достатню кількість разів, щоб дати змогу студентові узагальнювати ці явища.

Мовленнєві вправи виконують протягом усього курсу навчання. Відомо, що навичка, яка виробилася на свідомій основі, вирізняється особливою тривалістю. Тому важливо, щоб студент добре зрозумів особливості опрацьованого мовного матеріалу, а для автоматизації навичок потрібно багаторазово подавати зразок і урізноманітнювати типи та види комунікативних вправ.

Лексична компетенція формується на основі словникової роботи, серед завдань якої – збагачення словника іноземців новою лексикою, його активізація, уточнення значення окремих слів і словосполучень. Здійснення цих завдань відбувається за тематичним принципом, що значно підвищує темпи засвоєння словника. Зокрема, пропонують для вивчення такі теми: „Сім’я”, „Друзі”, „Моя група”, „Київ – столиця України”, „Мій вільний час”, „Здоров’я” та ін.

Для збагачення словника використовують дидактичні вправи. Це можуть бути завдання: на добір прикметників до іменника (книга яка? – *нова, стара, цікава, нецікава, велика*; будинок який? – *високий, гарний, новий*; студенти які? – *гарні, старанні, здібні, уважні, серйозні, веселі* тощо); на класифікацію предметів („Скажи одним словом”: *лікар, викладач, продавець, касир, музикант, хімік, фізик* – професії; *Україна, Китай, Японія, Ірак, Іран, Корея* – країни; *капуста, буряк, цибуля, морква, картопля* – овочі; *банан, апельсин, ананас, виноград, груша* – фрукти; „Знайди зайве” : а) *рис, цукор, риба, сир, квіти, батон, капуста*; б) *мама, тато, спортсмен, син, брат, сестра, тітка, дядько*); на утворення слів за допомогою префіксів, суфіксів (*їхати, приїхати, заїхати, від'їхати, переїхати...*; *малий – маленький – малесенький, ліс – лісок – лісочок – лісище*); на вживання антонімів, синонімів (добір антонімів до слів: *працювати, сміятися, відповідальний, теплий, добрий, сумний, старий, радість, багатство, любов, здоров'я, щастя, зараз, звідки, ліворуч, добре, тут, давно* тощо; синонімів до слів: *абетка, майдан, думати, жити, бажати, лише, перед, посеред, позаду* тощо).

Важливим засобом інтенсивного оволодіння українською лексикою може бути вивчення фразеологізмів, які вживають з різною метою: для ілюстрації фонетичних і граматичних явищ, типових ситуацій спілкування тощо. Доцільно також використовувати явища фразеологічної синонімії або антонімії. Можна запропонувати студентам такі фразеологізми-синоніми або антоніми: *грати в одну дудку = співати в один голос; повний лоб = золотий лоб; розпускати язика ≠ тримати язика за зубами; прокидається серце ≠ заснуло серце; з такого ж тіста ≠ з іншого тіста*. Фразеологічні звороти можуть допомогти в роботі під час складання характеристики людини: *палкий серцем, не з дурного десятка, золоті руки, кам'яне серце, в голові витребеньки, гострий розум, не бачить далі власного носа* тощо.

На заняттях з української мови як іноземної варто використовувати тексти з фразеологізмами, коментуючи їхній зміст. Можна запропонувати студентам таке завдання: спираючись на текст, поясніть значення певного фразеологізму, наприклад, *ходити різними стежками*. Викладач може самостійно скласти невеликий текст, скажімо про братів, які мали різні інтереси, уподобання, і життя їхнє склалося так, що вони весь час ходили „різними стежками”, тобто займалися різними справами.

Для перевірки знань можна використовувати такі види робіт, як фразеологічний диктант, фразеологічне лото (на аркуші паперу подано значення фразеологізмів, студенти мають швидко дібрати відповідні фразеологізми, написані на окремих картках) тощо.

Вправи і завдання такого типу поглиблюють знання студентів, збагачують, урізноманітнюють їхнє мовлення, а отже, сприяють формуванню мовної і мовленнєвої компетентності.

Фонетична компетенція формується у процесі роботи над розвитком звукової культури мовлення. Ця робота охоплює розвиток артикуляційного апарату, оволодіння правильною вимовою всіх звуків української мови, удосконалення дикції, розвиток інтонаційної виразності мовлення (інтонація, темп, сила голосу, наголоси тощо). Всі ці завдання здійснюються у єдності і забезпечують формування у студентів фонетичної компетентності.

Розвитку звукової культури сприяють ігри, наприклад, „**Зіпсований телефон**” (викладач пошепки говорить одному зі студентів якесь слово, наприклад *мама*, або коротке речення, скажімо, *мама купила Олені подарунок*. Студент говорить сусідові за партою те, що почув, і так до останнього гравця. Після цього всі, починаючи з останнього гравця, повторюють почуте. Перший, хто переплутав слова, сідає тепер останнім, і гра продовжується). Розвитку мовлення сприяє й гра „**Повтори**” (один з гравців називає якийсь предмет, наприклад *олівець*. Наступний повторює це слово і додає назву іншого предмета – *олівець, підручник*. Так само кожний учасник гри, перераховуючи всі названі раніше слова, додає ще одне слово. Перемагає той, у кого найкраща пам'ять).

З метою закріплення звукової вимови використовують чистомовки. Викладач може скласти їх сам на різні звуки, наприклад: *би-би-би – у лісі гриби, пи-пи-пи – яблука купи, бі-бі-бі – я скажу тобі, ра-ра-ра – висока гора, ир-ир-ир – голландський сир, ма-ма-ма – холодна зима, на-на-на – тепла весна* тощо.

Для правильної вимови шиплячих звуків [ш], [ж], [ч], [дж] виконують так звану „фонетичну гімнастику”: підняти язик на верхню губу, потім опустити на нижню і повернути його у вихідне положення, висунути язик якомога вужче і потім широко його розпластати, відкрити рот і торкнутися кінчиком язика піднебіння, роблячи рухи вперед-назад, при цьому нижня щелепа нерухома тощо.

Граматична компетенція (формування граматичної правильності мовлення студентів) передбачає: практичне ознайомлення з граматичними формами української мови (частини мови, рід, число, відмінок, дієвідміни тощо); засвоєння правильної словозміни слів – відмінкові закінчення, узгодження слів у реченні, чергування звуків в основі слів, невідмінювані слова, зміна наголосів тощо; засвоєння різних типів речень зі сполучниками та сполучними словами; навчання висловлювати ту саму думку за допомогою різних граматичних форм.

Вміння правильно вживати граматичні форми слів доцільно формувати за допомогою дидактичних вправ. Це вправи на творення особових форм дієслів (*бігати – біжу, їздити – їжджу, носити – ношу, хотіти – хочу* та ін.: *Я біжу. Як ви скажете про мене? Про друга? Про друзів?; Я часто ходжу в парк. Як ви скажете про себе і про своїх друзів разом? Про свого знайомого? Про інших людей?*); на узгодження прикметників з іменниками (*Червоний олівець. Про що можна сказати „червоний”? (помідор, м'яч, ручка, куртка); Що можна сказати про воду? Вода яка? (холодна, тепла, чиста, смачна)*); на утворення ступенів порівняння прикметників та прислівників (*Цей будинок високий, а той ...; Вода холодна, а лід ...; Ріка глибока, а*

море ...; Ця книга цікава, а нова книга ...; Навесні тепло, а влітку ...; Я їду швидко, а ти ...; Мій друг читає повільно, а я ...; Я готую смачно, а моя мама готує ...); на утворення дієприкметників (Хтось розбив тарілку. Як про тарілку можна сказати? (розбита тарілка); Хтось розлив молоко. Як про молоко можна сказати? (розлите молоко); Друг написав лист. Як про лист можна сказати? (написаний лист); Художник намалював картину. Як про картину можна сказати? (намальована картина); на утворення дієприслівникового звороту (Я виконую домашнє завдання і слухаю музику. – Виконуючи домашнє завдання, я слухаю музику; Я зробив домашнє завдання і пішов на вулицю. – Зробивши домашнє завдання, я пішов на вулицю; Оксана лягала спати і думала про завтрашній екзамен. – Лягаючи спати, Оксана думала про завтрашній екзамен; Я подивився ліворуч і праворуч і перейшов дорогу. – Подивившись ліворуч і праворуч, я перейшов дорогу); на утворення нових речень зі значенням умови за допомогою сполучників якби та якщо (У неділю в тата буде вільний час і він поїде з дітьми в зоопарк. – Якщо в тата в неділю буде вільний час, він поїде з дітьми в зоопарк. Якби в тата в неділю був вільний час, він поїхав би з дітьми в зоопарк; У мене є талант і я стану відомою людиною. – Якщо у мене є талант, я стану відомою людиною. Якби у мене був талант, я став би відомою людиною); на утворення за допомогою дієслів умовного способу нових речень зі значенням ввічливого прохання або бажання (Я хочу поговорити з вами. – Я хотів би поговорити з вами. Ти хочеш відвідати цю виставку? – Чи хотіла б ти відвідати цю виставку?) тощо.

Знання й уміння користуватися граматичними ресурсами української мови необхідні для розуміння і продукування текстів у різних сферах професійної діяльності. Для підвищення граматичної компетентності потрібно вчити студентів ставити слова (іменники, дієслова, прикметники, займенники, числівники) в потрібну граматичну форму, виділяти суфікси, визначати відміни тощо. Корисними є вправи на розкриття дужок і правильне написання самостійних частин мови. Наприклад:

1. Студенти (жити) у гуртожитку і (навчатися) у (Київський національний університет імені Тараса Шевченка). Тут вони (вивчати) різні предмети, але зараз студенти (вивчати) лише (українська) та (російська) мови.

2. Ми (жити) в (Київ). Київ – це (великий і зелений) місто. Студенти нашої групи (вчитися) добре. Вони (могти) читати, писати і трохи розмовляти (українська мова). Вдома вони (відпочивати), (готувати) домашнє завдання, іноді (грати) у футбол. Що зараз (робити) Ахмед? Зараз він (писати) текст.

3. Це університет. Тут (навчатися) студенти-іноземці з (Китай, Іран, Туніс, Лівія, Росія, Америка, Індія, Корея, Камерун, Азербайджан). Щодня ми (відповідати) на запитання і (читати) тексти.

4. Скажіть, будь ласка, скільки (коштувати) ця риба? Ця риба (коштувати) 15 (гривня). А це м'ясо (коштувати) 33 (гривня) 31 (копійка). Ці олівці (коштувати) 2 (гривня) 22 (копійка).

Головним об'єктом розгляду на уроці української мови як іноземної має бути текст, оскільки саме в тексті відбувається реалізація мовних правил. Тексти потрібно добирати за принципом презентації граматичних явищ, які вивчають на уроці, і з урахуванням комунікативних потреб іноземців у спілкуванні українською мовою. Саме текст є одним із найефективніших засобів формування знань з граматичної будови мови. З огляду на це в текстах, які добирає для кожного навчального заняття викладач, мають бути слова, в яких студенти найчастіше припускаються граматичних помилок. Можна запропонувати завдання скласти розповідь або описати малюнок, використовуючи вивчений лексико-граматичний матеріал.

Діамонологічна компетентність – це формування комунікативних умінь та навичок зв'язного мовлення студентів, яке охоплює діалогічне та монологічне мовлення. Серед завдань з розвитку діалогічного мовлення найголовнішими є такі: а) навчання студентів відповідати на запитання та звертатися до інших із запитаннями; б) вироблення навичок підтримувати розмову, продовжувати її відповідно до ситуації спілкування; в) формування вмінь будувати діалог на запропоновану тему; г) засвоєння ввічливих форм спілкування, розвиток мовленнєвого етикету тощо. До завдань з розвитку монологічного мовлення належать: формування навичок зв'язно відповідати на запитання за змістом тексту, описувати малюнки, ситуації, дії, розповідати про події з власного досвіду, переказувати зміст текстів.

З метою формування умінь та навичок діалогічного мовлення варто використовувати тематичні ігри, мовленнєві ситуації, побудовані на діалозі (наприклад, невеличкі інсценізації „Знайомство”, „У лікаря”, „У магазині”, „Розмова по телефону”, „Запрошення в гості” тощо). Такі діалоги допомагають закріпити вивчений лексико-граматичний матеріал. Скажімо, вивчаючи час дієслів, доцільно провести тематичну гру „Розмова по телефону”, коли студенти, „телефонуючи” один одному, запитуватимуть: *Що ти зараз робиш? Що ти раніше робив? Що ти робитимеш потім?*

Працюючи над розвитком монологічного мовлення, варто застосовувати такі форми роботи, як розповідь за сюжетними картинками, переказування зв'язних текстів, опис фотографій, складання розповіді про випадок із життя, розповідь за опорними словами, складання листів, привітань тощо.

Одним із принципів, на якому ґрунтується навчання української мови як іноземної, є принцип практичної спрямованості навчання з опорою на усвідомлення. Він реалізується в тому, що студенти мають не просто розуміти правила фонетики, лексики, граматики, слововживання, а й багато працювати над вправами, які допомагають автоматизувати навички, самостійно конструювати мовленнєві висловлювання спочатку за зразком, а потім без залучення мовних зразків. Для цього потрібно використовувати засоби наочності, комп'ютерні програми – усе те, що здатне створити штучне мовне середовище. На заняттях має бути багато ситуацій, які забезпечують умови для спілкування. Викладач повинен стежити за тим, щоб на уроці постійно виникала потреба у спілкуванні. Для цього треба створювати такі ситуації, що сприяють говорінню.

Наголосимо, що найкращим засобом створення мовленнєвих ситуацій на уроці, активізації пізнавальної діяльності студентів є текст. Робота над текстом забезпечує об'єктивні умови для розгляду мовних явищ у їхніх взаємозв'язках, пізнання певних законів мови, розвитку мислення, активізації інтересу і бажання навчатися. Студенти мають вміти слухати текст, розуміти його, усвідомлювати тему і відтворювати почуте або прочитане в переказі, запам'ятовувати конкретні фрази, послідовність викладу матеріалу, будувати діалоги. Отримуючи зразки комунікативно досконалої мови, іноземні студенти навчаються доцільно і правильно використовувати засоби мови для побудови власних висловлювань.

Отже, результатом такої комплексної роботи з усіх розділів навчальної програми з української мови як іноземної є формування у студентів-іноземців мовної та мовленнєвої компетентності. Вони становлять основу мовної освіти, оскільки формують базові знання з української мови і забезпечують мовленнєвий розвиток особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрієвська В. В. Мова й мовлення в структурі професійної компетентності психолога / В. В. Андрієвська / Наукові записки Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України / за ред. акад. С. Д. Максименка. – Ніка-Центр, 2010. – Вип. 38. – С. 46–64.
2. Бакум З. П. Теоретико-методичні засади навчання фонетики української мови в гімназії : монографія / З. П. Бакум. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2008. – 338 с.
3. Богуш А. М. Змістова характеристика видів мовленнєвої компетенції дошкільників / А. М. Богуш // Наука і освіта. – 1998. – №1–2.
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / за заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : К. І. С., 2004. – 112 с.
5. Концепція мовної освіти іноземців у вищих навчальних закладах України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www-center.univer.kharkov.ua/vestnik/full/261.pdf
6. Культура мовлення вчителя-словесника / Горошкіна О. М., Нікітіна А. В., Попова Л. О., Порохня Л. В., Рудіна О. М. – Луганськ : СПД Резніков В.С., 2007. – 112 с.
7. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб. / кол. авторів, ред.-упоряд. М. Пентилок. – К. : Ленвіт, 2003. – 149 с.
8. Хомский Н. Язык и мышление / Н. Хомский ; пер. с англ. Б. Ю. Городецкого; под ред. В. В. Раскина; с предисл. В. А. Звегинцева. – М. : Изд-во МГУ, 1972. – 122 с.
9. Черних І. Висвітлення поняття „мовленнєва компетентність” у сучасній лінгвістиці / І. Черних // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2010. – Ч. 2, № 22 (209). – С. 38–44.

Стаття надійшла до редакції 26.01.2014

доопрацьована 10.02.2014

прийнята до друку 15.02.2014

**TEACHING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE: THE FORMING OF
A SPEECH AND LANGUAGE COMPETENCY**

Inna Renchka

*Taras Shevchenko Kyiv National University,
Teaching Faculty for foreign citizens,
Department of Language training,
36 Vasylkivska Str., room 93, 03022 Kyiv, Ukraine
phone: 044 521 33 01
e-mail: irenchka2007@ukr.net*

This article examines peculiarities of the formation of speech and language competency of foreign students in the process of studying the Ukrainian language. It provides examples of didactic exercises, which are helpful for this purpose.

Key words: language competency, speech competence, competence-based approach, lexical, phonetic, grammatical, dia-monological competencies.

ПРЕПОДАВАНИЕ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА КАК ИНОСТРАННОГО: ФОРМИРОВАНИЕ ЯЗЫКОВОЙ И РЕЧЕВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ

Инна Ренчка

*Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко,
факультет обучения иностранных граждан,
кафедра языковой подготовки,
ул. Васильковская, 36, комн. 93, 03022 Киев, Украина
тел.: 044 521 33 01
эл. почта: irenchka2007@ukr.net*

Рассмотрены особенности формирования языковой и речевой компетентности иностранных студентов в процессе изучения украинского языка, приведены примеры дидактических упражнений, которые целесообразно использовать с этой целью.

Ключевые слова: языковая компетентность, речевая компетентность, компетентностный подход, лексическая, фонетическая, грамматическая и диалогическая компетенции.